

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ**

Затверджено на засіданні кафедри
статистики та економічного
прогнозування
Протокол № 7 від 19 січня 2016 р.

**Програма
навчальної дисципліни
«МОНІТОРИНГ РОЗВИТКУ РЕГІОНАЛЬНИХ
РИНКІВ»**

**для студентів усіх спеціальностей
усіх форм навчання**

Укладачі: д.е.н., проф. О.В. Раєвнева
к.е.н., доц. І.В. Аксьонова

Відповідальний за випуск
зав. каф., проф. Раєвнева О.В.

ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2016

Вступ

Суттєві зміни в суспільному та економічному житті України, що відбуваються у зв'язку з введенням країни в процес інтеграції на європейському та світовому ринках, викликали потребу істотного реформування системи регіональних досліджень. У сучасних умовах розширюється коло споживачів регіональної статистики, вони використовуються суб'єктами підприємництва, населенням, органами державної статистики, науковими установами для оцінки та аналізу різноманітних регіональних процесів.

Навчальна дисципліна «Моніторинг розвитку регіональних ринків» буде корисна для майбутніх економістів, аналітиків підприємств та організацій, що здійснюють міжнародну діяльність, менеджерів Департаментів обласних адміністрацій, що передбачають проведення діагностики регіонів для розробки тактичних та стратегічних рішень їх розвитку.

Відмінною рисою викладання дисципліни є практична спрямованість, що досягається за рахунок використання новітніх освітніх технологій (ситуаційних завдань, кейсів) на підставі фундаментальних знань з активним використанням інформаційних технологій.

Вивчення цієї дисципліни дає можливість студенту:

розробляти системи показників діагностики регіонального розвитку у відповідності до складових стійкого розвитку;

аналізувати пропорційність, збалансованість та нерівномірність соціально-економічного розвитку регіонів;

проводити міжрегіональні статистичні порівняння за допомогою рейтингування, індексного методу;

обґрунтовувати вибір політики регіонального розвитку та політики поведінки підприємств та організацій на регіональних ринках.

Навчальна дисципліна «Моніторинг розвитку регіональних ринків» є складовою майновою «Аналітика міжнародного бізнесу».

Метою дисципліни є формування професійних компетентностей на підставі поглиблення теоретичних знань та формування прикладних вмінь і навичок щодо використання статистичних методів у дослідженні процесів регіонального розвитку.

Завдання дисципліни полягає у засвоєнні основних принципів побудови системи моніторингу регіонального розвитку та прийнятті

управлінських рішень щодо розвитку регіонів за його результатами.

Для виконання завдання дисципліни необхідно:

визначення напрямів вдосконалення організації та змісту регіональної статистики та теорій регіонального управління й розвитку;

вивчення принципів побудови системи моніторингу регіональних ринків;

розробка систем статистичних показників регіонального розвитку у відповідності до складових стійкого розвитку;

аналіз пропорційності, збалансованості та нерівномірності розвитку регіонів та регіональних ринків;

застосовування балансових моделей для оцінки міжрегіональних зв'язків;

проведення міжрегіональних статистичних порівнянь за допомогою рейтингування, індексного методу.

Об'єктом навчальної дисципліни є регіони країни та регіональні ринки.

Предметом навчальної дисципліни є закономірності розвитку соціальних, економічних та екологічних явищ, що відбуваються в регіоні.

Пререквізити: вивчення даної навчальної дисципліни базується на знаннях з національної економіки, макроекономіки, дисциплін економіко-математичного циклу, статистики, інформатики.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен:

знати:

особливості побудови регіональної статистики в Україні та інших країнах;

сутність регіональної статистики як науки зі збору, обробки та аналізу інформації, що отримана у певному регіоні;

принципи організації системи моніторингу регіональних процесів;

завдання, методи та систему соціально-економічних і екологічних показників регіональної статистики;

принципи оцінювання та аналізу інформації соціально-економічного змісту, що стосується розвитку регіональних ринків;

вміти:

визначати напрями вдосконалення організації та змісту регіональної статистики;

розробляти системи статистичних показників регіональних досліджень;

розробляти статистичне забезпечення формування та реалізації політики розвитку регіональних ринків;

оцінювати тенденції регіонального розвитку за елементами господарської структури регіону;

використовувати статистичні методи оцінювання збалансованості, пропорційності та комплексності регіонального розвитку;

застосовувати балансові моделі для оцінювання міжрегіональних зв'язків;

проводити рейтингування регіонів за показниками його соціально-економічного розвитку.

У процесі викладання навчальної дисципліни основна увага приділяється оволодінню студентами професійною компетентністю, що наведена в табл. 1.

Структуру складових професійних компетентностей та їх формування відповідно до Національної рамки кваліфікацій України наведено в табл. 2.

Таблиця 1

Професійна компетентність, яка отримується студентами після вивчення навчальної дисципліни

Назва компетентності	Складові компетентності
Формувати здатність та практичні навички з оцінювання розвитку регіонів на підставі моніторингу економічних, соціальних та екологічних показників, проведення порівняльного аналізу нерівномірності регіонального розвитку задля прийняття ефективних управлінських рішень.	Узагальнювати та досліджувати основні категорії регіональної статистики та регіонального розвитку
	Формувати системи моніторингу показників розвитку регіональних ринків
	Здійснювати оцінювання та аналіз розвитку регіонів та регіональних ринків
	Проводити міжрегіональні статистичні порівняння

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 150 годин (5 кредитів ЄКТС). Форма підсумкового контролю – залік.

**Структура складових професійних компетентностей з навчальної дисципліни
"Моніторинг розвитку регіональних ринків"
за Національною рамкою кваліфікацій України**

Складові компетентності, яка формується в рамках теми	Пререквізити	Знання	Вміння	Комунікації	Автономність і відповідальність
1	2	3	4	5	6
Тема 1. Поняття регіону та регіональних ринків, організація регіональної статистики.					
Тема 2. Теорії регіонального управління та розвитку					
Узагальнювати та досліджувати основні категорії регіональної статистики та регіонального розвитку	Сутність понять регіону та регіонального ринку, типи регіональних ринків та їх характеристика, основні функції державної статистики в регіональному аспекті, еволюція теорій та концепцій регіональних ринків, світовий досвід побудови програм стійкого регіонального розвитку	Знання теоретико-організаційних та законодавчих засад регіональної статистики. Знання сучасного теоретичного підґрунтя та законодавчих ініціатив щодо формування політики регіонального розвитку	Здатність визначати напрями вдосконалення організації та змісту регіональної статистики. Здатність формувати взаємозв'язок регіональної політики, економіки та статистичних досліджень регіональних ринків	Сприяння створенню знань щодо основ регіональної статистики та ефективному управлінню ними на мезорівні	Здатність до узагальнення теоретичних, методичних та методологічних підходів регіональних досліджень
Тема 3. Моніторинг статистичних показників регіонального розвитку					
Формувати системи моніторингу показників розвитку регіональних ринків	Сутність статистичного моніторингу регіональних процесів, його принципи та завдання. Етапи проведення моніторингу. Структура господарського комплексу регіону. Побудова системи показників розвитку	Знання структури господарського комплексу регіону та основних груп показників його соціально-економічного розвитку	Здатність формувати системи показників та оцінювати тенденції розвитку регіональних ринків за елементами господарської структури регіонів	Вміння презентувати результати статистичних досліджень	Здатність до управління комплексними діями, відповідальність за прийняття рішень у непередбачуваних умовах

	регіону та регіонального ринку.				
Тема 4. Оцінка та аналіз виробничої та соціальної сфери регіонів.					
Тема 5. Дослідження однорідності регіонів та збалансованості розвитку регіональних ринків					
Здійснювати оцінювання та аналіз розвитку регіонів та регіональних ринків	Сутність економічних, соціальних та екологічних показників регіонального розвитку. Методи регіонального аналізу та їх використання в оцінці розвитку регіонів та регіональних ринків.	Знання методів розрахунку основних економічних та соціальних показників стану та розвитку регіонів Знання методів класифікації та групування регіонів за показниками соціально-економічного розвитку. Знання методів оцінки пропорційності, нерівномірності та структурних зрушень в регіонального розвитку	Здатність аналізувати економічні та соціальні показники розвитку регіонів та регіональних ринків Здатність проводити класифікацію та типологізацію регіонів та регіональних ринків за рівнем їх розвитку. Здатність оцінювати та аналізувати показники структури та структурних зрушень в регіональному розвитку	Уміння виробляти управлінські рішення на підставі узагальнення різноманітних суджень	Володіння навичками управління в професійному середовищі
Тема 6. Міжнародні та національні регіональні статистичні порівняння					
Проводити міжрегіональні статистичні порівняння	Сутність та характеристики міжнародних індексів. Правило побудови індексів при територіальному співставленні. Аналітичні характеристики балансу міжрегіональних зв'язків.	Знання системи індексів для міжнародних та національних порівнянь регіонального розвитку. Знання балансних моделей та виробничих функцій для оцінювання розвитку регіону. Знання методів рейтингування для оцінювання розвитку регіонів.	Здатність проводити територіальні порівняння за допомогою індексного аналізу. Здатність будувати баланс міжрегіональних зв'язків. Здатність до визначення місця регіону за показниками його соціально-економічного розвитку	Розвиток креативного мислення під час вирішення поставлених завдань	Здатність виокремлювати серед різноманітних пропозицій щодо вирішення проблеми інформацію, яка дозволяє це здійснити

2. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1

Основи розвитку регіонів та регіональних ринків

Тема 1. Поняття регіону та регіональних ринків, організація регіональної статистики

1.1. Регіон та регіональний ринок як об'єкти статистичних досліджень.

Визначення поняття «регіон» вітчизняними та зарубіжними вченими. Розподіл регіонів відповідно до Конституції України та доцільність віднесення міст до категорії «регіон». Основні ознаки регіону. Розгляд категорії «регіон» із нормативних та аналітичних позицій. Класифікація регіонів України. Регіони первинного та вторинного територіального поділу. Поняття регіону як квазі-корпорації. Поняття регіональних ринків та їх класифікація.

1.2. Сутність регіональної статистики та її організація в Україні.

Становлення та розвиток української статистики. Визначення адміністративно-територіального устрою України. Принципи Кодексу норм європейської статистики та їх відображення в законодавстві України. Визначення регіональної статистики. Недоліки регіональної статистики в Україні. Системоутворювальні завдання регіональної статистики.

1.3. Законодавчо-нормативна база регіональної статистики.

Формування підходів стосовно регіональної політики на рівні законодавства України. Розгляд нормативно-правових актів, що регулюють статистичну діяльність в Україні. Організаційна структура апарату Державної служби статистики (Держстату). Система органів Держстату відповідно до адміністративно-територіального устрою України. Основні функції державної статистики у регіональному аспекті.

Тема 2. Теорії регіонального управління та розвитку

2.1. Еволюція теорій регіонального розвитку.

Сутність категорій регіональний розвиток та регіональне зростання. Основні спільні риси та відмінності між цими категоріями. Історична

прийнятність теорій регіонального розвитку: теорії розміщення виробництва, загальні теорії розміщення, теорії регіонального розвитку.

2.2. Поняття стійкого розвитку. Світовий досвід побудови програм стійкого регіонального розвитку.

Визначення поняття «стійкий розвиток», основні компоненти стійкого розвитку, класифікація стійкості. Принципи, цілі та методи управління стійким розвитком. Практика західних країн та ЄС щодо стійкого розвитку. Основні функції фондів, за допомогою яких виконується політика управління регіональним розвитком у ЄС. Класифікація регіональної політики країн Європи. Основні характеристики та завдання регіональної політики.

2.3. Політика регіонального розвитку України.

Поняття державної регіональної політики. Основні імперативи, об'єкти та суб'єкти політики регіонального розвитку. Проблеми щодо регіонального розвитку України та види інструментів державної регіональної політики. Необхідність типізації та мікрорайонування для цілей регіональної політики. Інструменти фінансування регіонального розвитку, класифікація міжбюджетних трансфертів. Система оцінювання ефективності управління регіональним розвитком та екзогенні чинники впливу на формування регіональної політики України.

Тема 3. Моніторинг статистичних показників регіонального розвитку

3.1. Організація моніторингу регіональних процесів

Характерні риси моніторингу та його завдання. Основи створення статистичного моніторингу регіональних ринків. Етапи проведення моніторингу. Досвід проведення регіонального моніторингу в європейських країнах.

3.2. Структура господарського комплексу регіону.

Природне, соціальне та економічне середовище регіону. Галузева, територіальна і функціональна структура господарства регіону. Секторна модель структури господарства регіону.

3.3. Система показників аналізу розвитку регіону та регіонального ринку.

Модель економіки регіону. Показники цільового рівня, рівня засобів розвитку та рівня результатів розвитку регіону. Етапи побудови системи показників аналізу розвитку регіону. Система показників регіональної

статистики відповідно до СНР. Система оперативної та підсумкової інформації для аналізу розвитку регіону.

Тема 4. Оцінка та аналіз розвитку виробничої та соціальної сфери регіонів

4.1. Статистика економічного розвитку регіону.

Показники-індикатори економічного розвитку регіону. ВРП та його складові. Показники продукції підприємств регіону. Регіональна ефективність та її оцінювання. Економічна самостійність регіону.

4.2. Статистика соціального розвитку регіону.

Система показників-індикаторів соціального розвитку регіону. Система показників рівня життя населення. Методи вивчення добробуту населення. ІЛР у регіональному аналізі. Положення та показники соціальної інфраструктури.

4.3. Статистика екологічного розвитку регіону.

Екологічний напрямок концепції сталого розвитку. Система показників природно-ресурсного потенціалу регіонів. Показники стану навколишнього середовища ЄС та України. Індекси оцінювання екологічного розвитку регіонів.

Змістовий модуль 2 Аналіз регіонального розвитку

Тема 5. Дослідження однорідності регіонів та збалансованості розвитку регіональних ринків

5.1. Класифікація методів регіонального аналізу.

Органи державної статистики, що здійснюють моніторинг регіонального розвитку. Принципи класифікації методів регіональних досліджень. Традиційні статистичні методи регіонального аналізу. Специфічні методи економіко-статистичного дослідження регіонів. Параметричні і непараметричні методи оцінювання регіонального розвитку.

5.2. Класифікації та групування в регіональній статистиці.

Поняття класифікацій та класифікаторів у регіональній статистиці. Перелік національних класифікацій (класифікаторів), що використовуються в регіональній статистиці. Методи класифікацій: фасетний та ієрархічний. Характеристика класифікаційних одиниць СНР. Групування в регіональній статистиці та його види. Підходи до типологізації регіонів.

Напрями групування в регіональному аналізі. Аналітичні основи вибору критеріїв для виокремлених депресивних регіонів.

5.3. Методи визначення комплексності, спеціалізації та структурних зрушень у розвитку регіональних ринків.

Методи розрахунку комплексності регіональної економіки. Групи показників комплексності розвитку регіону. Показники спеціалізації галузей регіону. Ефективність спеціалізації. Структурні показники для аналізу структурних зрушень та подібності структур у регіональному розвитку. Індeksi виявлення впливу структурних змін на ефективність суспільного виробництва.

Тема 6. Міжнародні та національні міжрегіональні статистичні порівняння

6.1. Міжнародні індeksi аналізу регіонального розвитку.

Основні вимоги для розрахунку міжнародних індексів. Характеристика глобальних економічних індексів: індекс глобальної конкурентоспроможності, індекс економічної свободи, індекс легкості ведення бізнесу, індекс глобалізації, індекс розвитку людського потенціалу, індекс сприйняття корупції.

6.2. Територіальні індeksi.

Характеристика агрегатних, середньогармонійних територіальних індексів. Використання індексів змінного та фіксованого складу у територіальних порівняннях.

6.3. Методи оцінювання міжрегіональних товарообмінних зв'язків.

Поняття міжрегіональних зв'язків, їх об'єкти та суб'єкти. Значення міжрегіональних зв'язків, їх формування. Баланс міжрегіональних зв'язків та аналітичні показники, що розраховуються на його базі.

6.4. Метод рейтингування як інструмент дослідження розвитку регіонів та регіональних ринків.

Визначення поняття конкурентоспроможності регіону. Характеристика чотирьох груп завдань щодо розвитку та конкурентоспроможності регіонів. Основні характеристики території, що визначають її соціально-економічне зростання. Критерії для оцінювання розвитку регіону. Сутність методики комплексного оцінювання стійкого розвитку регіонів, таксономічний метод рівня розвитку.

3. Теми та плани семінарських занять

Семінарське заняття – це форма навчального заняття, за якої викладач організовує дискусію навколо попередньо визначених тем, до яких студенти готують тези виступів. На кожному семінарському занятті викладач оцінює підготовлені студентами доповіді та презентації з окреслених питань (табл. 3.1), їх виступи, активність у дискусії, вміння формулювати і відстоювати свою позицію тощо. Підсумкові бали за кожне семінарське заняття виставляються у відповідний журнал. Отримані студентом бали за окремі семінарські заняття враховуються в процесі накопичення підсумкових балів із даної навчальної дисципліни.

Таблиця 3.1

Плани семінарських занять

Назва теми	Програмні питання
Змістовий модуль 1. Основи розвитку регіонів та регіональних ринків	
<i>Тема 1.</i> Поняття регіону та регіональних ринків, організація регіональної статистики.	<i>Питання на семінарське заняття 1:</i> 1. Порівняльна характеристика організації регіональної статистики в країнах світу (США, Японія, Канада, Німеччина та інші) та Україні. 2. Світовий досвід у формуванні регіональної політики (Японія, США, Австралія, Бразилія) та його адаптація для розвитку регіонів України. 3. Сучасні класифікації регіонального розвитку. 4. Міжнародна співпраця органів статистики з питань регіонального розвитку України (з якими країнами є співпраця, основні напрями та програми і т. д.). <i>Питання на семінарське заняття 2:</i> 1. Основні напрями та ефективність діяльності єврорегіонів, які створені за участю України. 2. Провести порівняльний аналіз регіонів України за основними соціально-економічними показниками. 3. Регіональна статистика в області науки та освіти, бізнесу, інфраструктури та державної активності. 4. Формування та реалізація стратегій регіонального розвитку (проблеми та перешкоди)

1	2
<p>Тема 2. Теорії регіонального управління та розвитку</p>	<p><i>Питання на семінарське заняття 1:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Концепції державного регулювання регіонального розвитку: марксистська, меркантилістська, класична економічна теорія, кейнсіанство. 2. Економічні кризи та державне регулювання економіки. 3. Бюджетна підтримка регіонів (за матеріалами Бюджету України). 4. Соціально-економічна типологія регіонів та регіональна політика. 5. Нова економічна географія як сучасне бачення просторового розвитку регіонів 6. Регіон у концепції стійкого розвитку. Аналіз стійкого розвитку регіонів України. 7. Управління стійким розвитком у східних країнах: Китай, Індія, Японія 8. Теорії та концепції ринків (теорії розміщення виробництва й сфери обігу, теорія ринкових потенціалів і просторової взаємодії, теорія центральних місць, концепція геомаркетинга, концепція просторового розподілу товарних потоків, інституціональна концепція ринку)
<p>Тема 3. Моніторинг статистичних показників регіонального розвитку</p>	<p><i>Питання на семінарське заняття 1:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Необхідність створення системи регіонального моніторингу. 2. Засади створення статистичного моніторингу. 3. Характеристика тотального та проблемно-орієнтованого моніторингу. 4. Інформаційна база регіонального моніторингу. 5. Етапи проведення статистичного моніторингу. 6. Задачі моніторингу та їх характеристика. 7. Функції та організація статистичного моніторингу в зарубіжних країнах.

4. Теми та плани практичних занять

Практичне заняття – це форма навчального заняття, спрямована на формування вмінь та навичок виконання певних видів економіко-статистичного аналізу, а саме розрахунків статистичних показників,

обґрунтування висновків щодо вибору регіону для розвитку певного виду бізнесу.

У процесі проведення практичного заняття студенти у малих групах (за умови попереднього пояснення викладача) вирішують запропоноване ситуаційне завдання. Наприкінці заняття студенти презентують результати виконання завдання. У межах дисципліни з метою опанування студентами методологічних підходів щодо регіонального управління та розвитку практичне заняття рекомендується проводити у вигляді кейс-завдання (табл. 4.1.)

Таблиця 4.1

Перелік тем практичних занять

Назва змістового модуля	Теми практичних занять за модулями
Змістовий модуль 1. Основи розвитку регіонів та регіональних ринків	<i>Практичне заняття 1 за темою «Теорії регіонального управління та розвитку»:</i> Кейс-завдання на тему: «Прийняття управлінських рішень при виборі регіону для розвитку певного виду бізнесу»
	<i>Практичне заняття 1 за темою «Моніторинг статистичних показників регіонального розвитку»:</i> Кейс-завдання на тему: «Формування системи моніторингу для економічної діагностики регіональних ринків»

5. Теми лабораторних занять

Лабораторне заняття – це форма навчального заняття, метою якого є засвоєння студентами теоретичного матеріалу на основі здобуття практичних навичок користування вбудованими функціями пакета прикладних програм Microsoft Excel для розрахунку та аналізу показників регіональної статистики.

У процесі проведення лабораторних занять студенти самостійно або в малих групах (за умови попереднього пояснення викладача) вирішують запропоновані завдання різного рівня складності. Перелік тем лабораторних занять наведено у табл. 5.1.

За результатами виконання завдання на лабораторному занятті студенти оформляють індивідуальні звіти про його виконання та захищають ці звіти перед викладачем.

Перелік тем лабораторних занять

Назва теми	Програмні питання
Змістовий модуль 1. Основи розвитку регіонів та регіональних ринків	
Тема 4. Оцінка та аналіз виробничої та соціальної сфери регіонів	<p><i>Лабораторна робота 1.</i> Методи описової статистики та структурно-динамічний аналіз в регіональних дослідженнях.</p> <p><i>Лабораторна робота 2 (частина 1).</i> Аналіз економічних показників розвитку регіонів та регіональних ринків.</p> <p><i>Лабораторна робота 2 (частина 2).</i> Аналіз соціальних показників регіонального розвитку.</p>
Змістовий модуль 2. Аналіз регіонального розвитку	
Тема 5. Дослідження однорідності регіонів та збалансованості розвитку регіональних ринків	<p><i>Лабораторна робота 3.</i> Проведення типологізації регіонів за різноманітними ознаками.</p> <p><i>Лабораторна робота 4 (частина 1).</i> Статистичне оцінювання спеціалізації та структурних зрушень у регіональному розвитку.</p> <p><i>Лабораторна робота 4 (частина 2).</i> Статистичне оцінювання подібності регіонів та регіональних ринків за структурою різноманітних показників.</p>
Тема 6. Міжнародні та національні регіональні статистичні порівняння	<p><i>Лабораторна робота 5 (частина 1).</i> Використання територіальних індексів під час проведення регіональних порівнянь.</p> <p><i>Лабораторна робота 5 (частина 2).</i> Аналіз балансу міжрегіональних звязків.</p> <p><i>Лабораторна робота 6.</i> Рейтингування регіонів за рівнем соціально-економічного та екологічного розвитку.</p>

6. Самостійна робота

Самостійна робота студента (СРС) – це форма організації навчального процесу, за якої заплановані завдання виконуються студентом самостійно під методичним керівництвом викладача.

Основні види самостійної роботи, які запропоновані студентам для засвоєння теоретичних знань та формування практичних навичок з навчальної дисципліни, наведені в табл. 6.1.

Завдання для самостійної роботи студентів та форми її контролю

Назва теми	Зміст самостійної роботи студентів	Форми контролю СРС
1	2	3
<p><i>Тема 1.</i> Поняття регіону та регіональних ринків, організація регіональної статистики</p>	<p>Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до семінарського заняття, огляд теоретичного матеріалу з теми.</p> <p><i>Питання для самостійного опрацювання:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Взаємозв'язок понять «територія» та «регіон». 2. Глобалізація і регіоналізація. 3. Система показників для характеристики регіону як квазікорпорації? 4. Система показників для характеристики регіону як соціуму. 5. Система показників для характеристики регіону як відтворювальної системи. 6. Система показників для характеристики регіону як ринку. 7. Розвиток територіальної статистики в умовах реформування територіального управління. 8. Муніципальна статистика. 9. Детермінанти регіональної конкурентоспроможності. 10. Система показників регіональної конкурентоспроможності за концепцією М. Портера. 	<p>Презентація результатів на семінарському занятті, тестове опитування</p>
<p><i>Тема 2.</i> Теорії регіонального управління та розвитку</p>	<p>Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до семінарського та практичного заняття, огляд теоретичного матеріалу з теми.</p> <p><i>Питання для самостійного опрацювання:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Збалансованість економічних і соціальних інтересів як елемент стійкого розвитку. 2. Місце факторів екологічної безпеки в системі стійкого розвитку. 3. Регіональна політика України в особливих економічних зонах. 4. Внутрішньорегіональні міжбюджетні відносини в Україні. 5. Сутність теорії абсолютних і порівняльних переваг Сміта – Рікардо. 6. Теорія Хекшера – Оліна. 7. Сутність теорії «дифузії інновацій» Т. Хегерстранда? 8. Основні інституції, що беруть участь у формуванні регіональної політики України. 9. Регіональна політика стійкого розвитку США. 10. Регіональна політика країн Європи. 	<p>Презентація результатів виконання кейс-завдання, тестове опитування</p>

1	2	3
<p><i>Тема 3.</i> Моніторинг статистичних показників регіонального розвитку</p>	<p>Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до семінарського та практичного заняття, огляд теоретичного матеріалу з теми. <i>Питання для самостійного опрацювання:</i> 1. Сучасна економічна, соціальна та екологічна політика регіонів країни як основа формування системи показників регіональної статистики. 2. Проблеми безпеки країни: оцінювання на регіональному рівні. 3. Особливості системи показників регіональної статистики. 4. Соціально-економічна сутність і структура поняття сталого розвитку регіону. 5. Методика аналізу екологічної ситуації в Україні та світі.</p>	<p>Презентація результатів виконання кейс-завдання, тестове опитування</p>
<p><i>Тема 4.</i> Оцінка та аналіз виробничої та соціальної сфери регіонів</p>	<p>Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до лабораторного заняття, огляд теоретичного матеріалу з теми, підготовка до контрольної роботи. <i>Питання для самостійного опрацювання:</i> 1. Практика розрахунку ВРП у країнах СНД. 2. SWOT-аналіз, бенчмаркетинг та інші методики у вивченні ефективності регіональної економіки. 3. Загальні принципи побудови та особливості регіональних рахунків. 4. Сучасні підходи до вимірювання параметрів «тіньової економіки». 5. Економічна сутність ринкової інфраструктури регіону та завдання її статистичного вивчення.</p>	<p>Звіт з лабораторної роботи, тестове опитування, письмова контрольна робота за темами 1-4</p>
<p><i>Тема 5.</i> Дослідження однорідності регіонів та збалансованості розвитку регіональних ринків</p>	<p>Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до лабораторного заняття, огляд теоретичного матеріалу з теми. <i>Питання для самостійного опрацювання:</i> 1. Практичне застосування КВЕД у регіональних дослідженнях. 2. Характеристика сучасних міжнародних статистичних класифікацій, що використовуються в регіональному аналізі. 3. Порівняльний багатовимірний аналіз у регіональних дослідженнях. 4. Спеціалізація виробництва як головний напрямок підвищення ефективності діяльності регіональної економіки.</p>	<p>Звіт з лабораторної роботи, тестове опитування</p>
<p><i>Тема 6.</i> Міжнародні та національні міжрегіональні порівняння</p>	<p>Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до лабораторного заняття, огляд теоретичного матеріалу з теми, підготовка до контрольної роботи. <i>Питання для самостійного опрацювання:</i> 1. Використання балансів для характеристики пропорційності розвитку регіонів. 2. Регіональні баланси ресурсів (матеріальних, трудових): принципи побудови та використання в аналізі регіонального розвитку. 3. Сутність міжнародного індексу щастя. 4. Паритет купівельної спроможності та його використання у міжнародних індексах?</p>	<p>Звіт з лабораторної роботи, тестове опитування, письмова контрольна робота за темами 5-6</p>

1	2	3
	5. Ефект Гершенкрона та причина його виникнення. 6. Ключові недоліки, притаманні формуванню та застосуванню рейтингових методик. 7. Альтернативні методики оцінювання регіонального розвитку.	

7. Методи навчання

Під час викладання навчальної дисципліни для активізації навчального процесу передбачено застосування сучасних навчальних технологій, таких, як: проблемні лекції, міні-лекції, робота в малих групах, презентації, семінари-дискусії, мозкові атаки, банки візуального супроводження, кейс-метод, самооцінка.

Розподіл форм та методів активізації процесу навчання за темами навчальної дисципліни наведено у табл. 7.1.

Таблиця 7.1

Розподіл форм та методів активізації процесу навчання за темами навчальної дисципліни

Тема	Практичне застосування навчальних технологій
1	2
Тема 1. Поняття регіону та регіональних ринків, організація регіональної статистики	Проблемна лекція з питання «Сучасні проблеми розвитку регіональної статистики в країнах ЄС». Семінари-дискусії з питань світового досвіду формування регіональної статистики. Презентації доповідей студентів. Самооцінка доповідей студентів
Тема 2. Теорії регіонального управління та розвитку	Міні-лекція з питання «Методи регулювання регіонального розвитку». Мозкова атака, кейс-метод із проблемної ситуації «Прийняття управлінських рішень щодо вибору регіону для розвитку певного виду бізнесу». Презентація результатів роботи в малих групах
Тема 3. Моніторинг статистичних показників регіонального розвитку	Міні-лекція з питання «Критерії формування системи показників регіональних досліджень». Кейс-метод із проблемної ситуації «Формування системи моніторингу для економічної діагностики регіональних ринків». Презентація результатів роботи в малих групах

1	2
Тема 4. Оцінка та аналіз виробничої та соціальної сфери регіонів	Проблемна лекція з питання «Аналіз пропорцій виробництва, розподілу та використання продукції на регіональних ринках». Робота в малих групах із проблемної ситуації «Оцінка регіональної диференціації соціальної інфраструктури». Презентація результатів роботи в малих групах
Тема 5. Дослідження однорідності регіонів та збалансованості розвитку регіональних ринків	Міні-лекція з питання «Оцінка пропорційності та збалансованості розвитку з використанням показників ефективності». Робота в малих групах із проблемної ситуації «Статистичне оцінювання спеціалізації та структурних зрушень у регіоні», банки візуального супроводження
Тема 6. Міжнародні та націо-нальні регіональні статистичні порівняння	Міні-лекція з питання «Використання балансів для статистичного дослідження загальноекономічних, міжгалузевих, внутрігалузевих і територіальних зв'язків». Міні-лекція з питання «Специфіка методу рейтингування як інструмента аналізу комплексно-го розвитку регіону». Мозкова атака з проблемної ситуації «Статистичне рейтингування розвитку територій країни», робота в малих групах, самооцінка. Презентація результатів роботи, банки візуального супроводження

8. Рекомендована література

8.1. Основна

1. Аксьонова І. В. Регіональна статистика : конспект лекцій / І. В. Аксьонова. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2008. – 128 с.
2. Ларина Т. Н. Курс регіональної статистики : учеб. пособ. для студентів спеціальності 080601 «Статистика» / Т. Н. Ларина. – Оренбург : Издательский центр ОГАУ, 2009. – 148 с.
3. Сергєєва Л. Н. Статистичне забезпечення управління розвитком регіону : монографія / Л. Н. Сергєєва, О. А. Теряник. – Запоріжжя : КПУ, 2010. – 240 с.
4. Статистика: Навчальний посібник/ під ред. О. В. Раєвньої . – Х.: ВД «Інжек», 2011. – 504 с.
5. Экономический потенциал региона: анализ, оценка, диагностика :

монографія / А. Н. Тищенко, Н. А. Кизим, А. И. Кубах и др. – Х. : ИД «ИНЖЭК», 2005. – 176 с.

6. Жулавський А. Ю. Регіональний менеджмент [Електронний ресурс] / А. Ю. Жулавський. – Режим доступу : lib.sumdu.edu.ua/library/Doc Download?docid=354593.